

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Coompanions remissvar gällande "Ordning och reda i välfärden" (SOU 2016:78)

Coompanion är en företagsrådgivande organisation för människor som vill starta företag tillsammans, i kooperativa verksamheter. Vi finns på 25 platser i landet och är representerade i Sveriges samtliga län. Coompanion breddar entreprenörskapet och ger människor som vill förverkliga företagsidéer tillsammans skraddarsydd information, företagsrådgivning och utbildning - från idé till framgångsrikt företagande. Kooperativt företagande är entreprenörskap på alla nivåer och kan bedrivas i ekonomisk förening, aktiebolag eller handelsbolag. Oftast startar kooperativa verksamheter i form av ekonomisk förening. Coompanion har ca 100 medarbetare samt ägs och styrs lokalt av över 1100 medlemmar vilka precis som vi, vill verka för ett demokratiskt företagande där samarbetet och allas engagemang är rena drivhuset för ekonomisk, social och hållbar tillväxt.

Nykooperativ verksamhet passar bra inom alla branscher, men har historiskt och internationellt visat sig passa bättre än andra privata organisatoriska strukturer för vård, skola och omsorg. Runt om i världen ökar antalet idéburna och kooperativa verksamheter inom skola, vård och omsorg. Idéburen välfärdssektor är som enligt utredningen visar mycket mindre i Sverige än våra grannländer i Norden. I Norge motsvarar den 7 % och i Danmark 14 %, medan sektorn i Sverige endast står för 3 %. I övriga Europa (t.ex. Österrike, Frankrike, Tyskland och Storbritannien) är motsvarande andel 25 %. Därför välkomnar Coompanion Sverige välfärdsutredningen och gläder oss åt den offentliga debatt som det skapat. Vi **ser fram emot en anpassad lagstiftning** på området som kan skapa mer jämlika spelregler för kooperativa och andra idéburna företag inom välfärdssektorn i Sverige.

Coompanion Sverige **välkomnar** inriktningen i utredningen och särskilt det fokus som utredningen ger till att förbättra för kooperativa och andra idéburna aktörer. Vi anser dock inte att utredningen ger tillräckligt konkreta förslag på hur dessa aktörer ska kunna utvecklas och få en mer framskjuten roll som utförare inom välfärden i enighet med utredningens uppdrag.

Coompanion Sverige **beklagar** att utredningen inte har tillräcklig fokus och att den föreslår **gemensamma regleringar** för olika och vitt skilda verksamhetsområden, vilka borde djupare analyserats och föreslagits åtgärder mer anpassade för verksamheterna. Vi beklagar därför att utredningen inte beaktar ifall det finns behov av att kraven borde vara olika beroende på verksamhetsform eller verksamhetsområde.

Som förslaget nu är skrivet med begränsningen i rörelseresultatet som ställs i relation till det investerade kapitalet (operativt kapital) **förhindrar** det **nya kooperativa verksamheter**. Kooperativa företag brukar ofta beskrivas som personassociationer till skillnad från AB som är en kapitalassociation, varför hela logiken bakom förslaget inte passar kooperativa verksamheter.

Inom t.ex. ett föräldrakooperativt eller ett brukarkooperativ inom vård/omsorg består ofta av medlemsinsatser på någon eller några hundralappar. Detta multipliceras med antal medlemmar, i snitt 20 medlemmar. Det skulle innebära att ett nystartat kooperativ har mellan 2 000 och 8 000 sek i insatskapital. För tidigare startade kooperativ utgör tidigare års resultat det egna kapitalet. Ett kooperativ som t ex skulle vilja arbeta ihop ett resultat så att de skulle kunna förvärva den fastighet de är i eller göra en investering och bygga om köket så att det möter nya krav kommer inte kunna bygga eget kapital om de bara tillåts göra ett resultat på statslåneräntan + 7%. För ett nybildat kooperativ med 4 000 kr i insatskapital så tillåts de ett resultat på några hundralappar. Det blir då svårt för att inte säga omöjligt att bygga kapital för att förvärva den fastighet de är i då banken kräver minst 30% i egen insats.

Förslaget om **begränsning i rörelseresultat kommer alltså att avsevärt försvåra nystart och nyetablering för mindre kooperativa**, idéburna och sociala företag. Coompanion välkomnar därför att kompletterande åtgärder föreslås för att underlätta nyföretagande. Vi anser dock inte att möjligheten att kompensera negativt rörelseresultat är incitament nog för att uppfylla ambitionen av fler kooperativa och idéburna verksamheter inom välfärden utan fler åtgärder efterfrågas.

Coompanion ifrågasätter utredningens förslag om att statens skolinspektion och Inspektionen för vård och omsorg ska ha ansvaret för **tillståndsprövning** och tillsyn. Vi är även osäkra på effekten för våra företag med att myndigheterna får rätt att ta ut en avgift för prövning av ansökan om tillstånd och för tillsyn samt ha möjlighet att återkalla tillståndet. Utredningen föreslår dels kompetenskrav på enskilda huvudmän vilket skulle innebära prövning av föreståndare och verksamhetsledare, styrelse och ersättare. En föräldrakooperativ förskola som ofta årligen byter någon eller några i styrelsen skall då i god tid innan föreningsstämma anmäla om bytet är okey till statens skolinspektion eller den kommun som handlägger ärendet som skall granska att styrelsekandidaten har erforderlig kompetens. Då handläggningen får finansieras med avgift ser vi ökade administrativa avgifter vilket leder till mindre resurser för det pedagogiska arbetet. Coompanion anser att detta förslag kan leda till att ökad segregering i kooperativa

förskolor då styrelse och föreståndare även behöver tänka på föräldrars kompetens- och utbildningsnivå och lämplighet att delta i eventuellt senare styrelsearbete.

Coompanion Sverige **bestrid** *fortsatt förslagen från ägarprövningsutredningen* och beklagar att välfärdsutredningen inte beaktar hur detta slår mot kooperativa ägarformer. Vi välkomnar självklart ambitionen att säkerställa att de som äger och driver verksamheter inom skola, vård och omsorg ska ha ett långsiktigt och seriöst engagemang att bedriva en högkvalitativ verksamhet. Men vi efterfrågar tydlighet i vad som avses med ägare och andra som har ett väsentligt inflytande över verksamheten i de kooperativa associationsformerna. Inom samtliga kooperativa former (brukar-, föräldrar-, personal- kooperativ etc.) väljs styrelse demokratiskt, ofta med deltagande från målgruppen. Ett brukarägt HVB hem skulle med denna logik ha styrelsemedlemmar som också är de som berörs av verksamheten. På samma sätt som kommunal verksamhet, är styrelsen inom den kooperativa verksamheten demokratiskt vald av medlemmarna och oftast av de som verksamheten berör.

Med den föreslagna förändringen måste kooperativen granska var och en av de som anmäler intresse om plats på en föräldrakooperativ förskola, äldreboende eller annan kooperativ verksamhet innan dessa kan upptas som medlemmar i föreningen. I lagen om ekonomisk förening tydliggörs att medlemskap ska vara öppet och frivilligt. Detta är alltså inte förenligt. Vi vill understryka att den främsta anledningen till att man väljer att driva verksamhet i kooperativ form är en kombination av att den främjar medlemmarnas ekonomiska intressen samtidigt som medlemmen kan vara delaktig och påverka föreningen. Inom förskoleverksamheten efterfrågar Coompanion att tillsynen överförs till Skolinspektionen, dels för ökad statlig styrning och kontroll och dels då detta främjar mångfalden och konkurrensneutralitet kommunalt. *Detta gäller bland annat 1.2 §23 och 1.5 kap 7 §2*

Coompanion efterfrågar även **tydlighet i förslagen om tillsyn och avgifter** då detta riskerar att slå hårt mot kooperativa verksamheter. Särskilt allvarligt är förslaget om att huvudmän ska anmäla planerade förändringar i den personkrets som prövas utifrån lämplighet tre veckor innan förändringen träder i kraft. Förslaget ger rätt att överpröva de företrädare som medlemmarna i ett kooperativ demokratiskt utser på sin stämma. Utredningen berör endast "bolagsstämma" varför vi efterfrågar tydlighet om hur vi ska hantera detta i relation till de bärande principerna för kooperativ där medlemmarna har rätt att själva demokratiskt välja sina företrädare. Förslaget står i direkt strid mot bland annat kooperativa principer och vad som anges i lagen om ekonomiska föreningar.

Coompanion **välkomnar** utredningens förslag om att införa bestämmelse om reserverade kontrakt på grundval av personalens inflytande över förvaltning och ekonomi samt återinvestering av vinst i verksamheten (**artikel 77**). Vi anser dock att möjligheten för kommuner och landsting att avsluta avtal i valfrihetssystemet om de

själva avser att avsluta valfrihetssystemet hämmar fler och nya aktörer från den sociala ekonomin att våga delta inom välfärden i Sverige.

I enighet med kap 19a §5 i lagen om offentlig upphandling vill vi på Coompanion poängtera att dessa reserverade kontrakt ska ske till verksamheter som har lednings- och ägarstruktur som grundar sig på personalens inflytande över förvaltning och ekonomi, det vill säga i huvudsak personalkooperativ. Närheten till verksamheten är en kvalitetssäkring. Vi vill också poängtera att treårsregeln endast gäller vid ett förnyat reserverat kontrakt. Om den offentliga myndigheten väljer att öppet upphandla tjänsten efter tre år finns inga begränsningar för att organisationen kan vinna fortsatt kontrakt. Coompanion anser att införande av **artikel 77** i svensk lagstiftning påtagligt **kan innebära fler kooperativa verksamheter inom välfärden**.

Coompanion **välkomnar** utredningens fokus på **IOP** (Idéburna offentliga partnerskap) och vill betona att detta inte är upphandling utan endast möjligt där det saknas en marknad. Vi välkomnar utredningens förslag om att MUCF och Upphandlingsmyndigheten får i uppdrag att utarbeta en tydlig vägledning av IOP. Vi efterfrågar en nära dialog med idéburna organisationer och SKL i detta arbete.

Coompanion välkomnar utredningens arbete med **kapitalförsörjning för idéburna aktörer** men vill poängtera att det snarare handlar om vilka spelregler som sätts upp som påverkar fler och växande kooperativa företag inom välfärden. Till exempel är kooperativa verksamheter vanligare än kapitalägda verksamheter inom barnomsorgen i Sverige. År 2013 fanns ca 2 000 huvudmän som driver fristående förskolor. Hälften av dessa är kooperativ, vilka driver en förskoleverksamhet, till skillnad från Aktiebolagen som stod för ca en fjärdedel av huvudmännen men driver ca 40 % av de totala fristående förskolorna. De har alltså oftast fler än en förskola. En av anledningarna till att det finns en stor representation av kooperativ i förskolan är att vid avregleringen på 90-talet skapades spelregler där kooperativ organisering av verksamheten kunde konkurrera på lika villkor som kapitalorganisering. Därutöver var kommunerna tillmötesgående med att teckna avtal om förskottsersättning innevarande månad och startbidrag för inventarier och utrusning. En annan var att inte AB med vinstintresse kunde starta verksamhet (lex pysslingen). När skola, vård och omsorg genomgick samma avreglering på 2000 talet skedde detta helt med kapitalmarknadslogik och försvårade avsevärt möjligheten för brukarorganisering eller annan kooperativ lösning. Ska förutsättningarna för idéburna och kooperativa verksamheter förbättras, måste spelreglerna och logiken bakom välfärdsbygget ske jämlikt. Coompanion Sverige anser att detta endast kan ske genom att, som i många andra länder¹, **skapa en särskild lagstiftning för sociala företag** inom välfärdsområdet.

Även att den snabba förändringen av villkoren och ersättningssystemen för fristående utförare sannolikt är en viktig förklaring till att vinstdrivande organisationer dominerar

¹ Dk, Lux, UK, B, Cz, F, It, Pt, Es, Fi, Lt, Lv, P, H, Sl, Kr, Gr – ESLA legal mapping 2015

den privata välfärdsproduktionen vill vi dock även poängtera att **brist på tillgång till kapital också är en faktor för att idéburna verksamheter inte startar eller växer**. Enligt Tillväxtverkets rapport "Varför är det så få idéburna organisationer i välfärden" (rapport 0142) så är det i huvudsak de vinstdrivande företagen som har det kapital som krävs för att kunna anställa personal och erbjuda tjänsterna när välfärdsmarknader öppnas för konkurrens via kundval och upphandlingar. Samma rapport fastslår även att 75 % av de idéburna aktörerna strävar efter att växa, varför utredningens påstående är felaktigt. Den stora andelen idéburna utförare inom skola, vård och omsorg idag utgörs av organisationer som har ett stort eget kapital som de kan investera i verksamheten. För mindre aktörer och ny-kooperativa verksamheter är kapitalbehovet stort och lösningar viktigt. Utredningen bedömer alltså inte att det föreligger något generellt kapitalförsörjningsproblem för den idéburna sektorn. Vår erfarenhet är att ovan nämnda organisationer/kooperativa företag har mycket svårt att finansiera både uppstartfas och utvecklingsfas, speciellt om det är utanför tillväxtområden. Banker kräver både säkerheter och egeninsatser. Egeninsatser kan skapas om verksamheten får bygga eget kapital via rörelseresultat. Genom att involvera medlemmar/personer i en personassociation kan arbete bli utfört till viss del ideellt, vilket kan skapa resultat som möjliggör vidare utveckling och expansion. Vi välkomnar därför utredningens förslag att ge Tillväxtverket i uppdrag att analysera den sociala ekonomins kapitalbehov.

Som beskrivet ovan **välkomnar vi utredningen** men vill poängtera att det finns många förslag som, i motsats till utredningens syfte, snarare motverkar fler idéburna, kooperativa och sociala företag inom välfärden i Sverige. Vi förväntar oss att dessa förslag som hindrar en önskvärd utveckling på området åtgärdas och ser fram emot genomförandet av modernisering av välfärden i Sverige där idéburna, kooperativa och sociala företag är en naturlig del av förskola, skola, vård och omsorg.

Detta remissvar är antaget av Coompanion Sveriges styrelse den 2017-02-01.



Gordon Hahn

Ordförande Coompanion Sverige

COOMPANION
KOOPERATIV UTVECKLING

Coompanion Sverige
Skånegatan 61
116 37 Stockholm
www.coompanion.se